

DIALOGISK PRESENTASJON? – NÆRVÆR og FJERNVÆR ved implementering av IKT

Arne Nordheim: *Dodeka*

---

av Arild Gulbrandsen

Program for universitetspedagogikk

Arild.Gulbrandsen@iuh.uib.no

I modulen i universitetspedagogikk: [Småskala Virtuellteknologi](#) oppfordres det til bruk av [Skype](#) – i tillegg til eller i stedet for vanlig telefon. (IT-avdelingen installerer det på forespørsel.) Men Skype er mer enn “bare telefon”. Skype gir også muligheter for videosamtaler mellom to eller flere som sitter ved hver sin datamaskin. Og enda mer:

Det kan knyttes til undervisning dersom den ene aktøren kopleer sitt skjermbilde til en videokanon for visning på storskjerm og lyden til høyttalere. Videoforelesninger har vel de fleste vært med på, men slikt har ofte krevd spesielt utstyr hos “sender”, kanskje også et studio og hjelpere til stede som kan styre teknikken.

Med Skype kan dette gjøres mye enklere – lokalt fra egen datamaskin og fra hvorsomhelst. Men hvordan? Og hvordan kan det integreres i en pedagogisk sammenheng? Det er mange svar på det, og slike svar formidles ofte best gjennom EKSEMPLER. Nedenfor er beskrevet et eksempel fra en konkret undervisningssituasjon, slik den forløp der og da. Framgangsmåten kan være velkjent for noen og ny for andre.

MERK: Dette sier ikke noe om hvordan ting *skal* gjøres – men hvordan det *kan* gjøres – og slik det ble gjort i *dette* tilfellet. For deg som leser handler det om: Hvilke tanker og impulser gir dette? Hva kan dette si *meg* – i *mitt* fag og i *min* situasjon? Videoen fra YouTube utdyper bakgrunnen her.

Situasjon og sammenheng: En dobbelttime halvveis i et studium innen kreativitet og utvikling ved NTNU i Trondheim. I studiet anvendes bl.a. *kunstverk* som refleksjonsobjekter, ut fra idéen om at opplevelse av og refleksjon over kunst styrker utviklingen av kreativitet. 12 studenter, som kjenner hverandre godt. I dag skal gruppen lytte til musikk og reflektere over det i forhold til jobb og yrkesutøvelse. *Hva slags* musikk er ikke oppgitt. Det skal komme overraskende.

Refleksjonsobjekt (det som skal spilles): Arne Nordheim: [Dodeka](#) (Elektronisk musikk, 5 første satser; 15 minutter.)

Scene og utstyr: Et undervisningsrom, stort, med fleksibel møblering, løse stoler som kan flyttes rundt. Videokanon, lerret, bærbar PC (koplest til internett og logget på Skype) på et høyt bord ved siden av lerretet, webcamera vendt ut mot rommet, høyttaleranlegg, to-veis høyttalende bordmikrofon (som eliminerer tilbakekopling og ekko).

To undervisere: Underviser-1 befinner seg i rommet (i Trondheim) og leder sekvensen. Underviser-2 befinner seg i Bergen, foran PC'en hjemme i egen stue, oppkoplest med Skype. Underviser-2 er ekspert på Arne Nordheims musikk.

FORLØP: Underviser-1 ønsker velkommen og gir en kort orientering. Det videre forløpet er:

1. *Dodeka* spilles fra start, men stoppes etter 3 minutter.
2. Åpen samtale i gruppen (plenum, 3 minutter): Hva var dette?
3. Underviser-2 inn på storskjerm via Skype, presenterer verket og gir en 20 minutters orientering (forelesning) om det og om komponisten Arne Nordheim.
4. Det valgte utdraget av verket spilles om igjen fra begynnelsen, men nå i sin helhet (15 min). Hver og en lytter på sin måte, noen sitter ned, noen beveger seg rundt. Underviser-2 er nå "lagt ned" fra storskjermen.
5. Etter avspillingen er det individuelt arbeid med å notere eller tegne ned egne inntrykk (5 min).
6. Samling i plenum, sittende i en halvsirkel vendt mot lerretet, webcamera og toveis-mikrofon. Først en runde: Hver og en sier noe om sine inntrykk ut fra det som er notert ned (15 min). Underviser-1 leder denne sekvensen og den neste (7).
7. Ordet fritt: Underviser-2 er nå "oppe igjen" på storskjermen og kan følge med i samtalen, se deltakerne (om enn ikke i nærbilde), lytte til innleggene, kommentere og svare på spørsmål. Åpen dialog med stadig utfyllende og oppklarende momenter

fra Underviser-2, også utfyllende i forhold til presentasjonen (3). (Tid her: 30 minutter)

8. Takker for deltakelse og bidrag – og så er det over.

REFLEKSJONER – OVERFØRING: Eksemplet er overførbart i mange sammenhenger, også der det *ikke* inngår bruk av Skype eller fjernvær i noen form.

- Også i “vanlig undervisning” er det av betydning at det finnes et visst felles grunnlag (en horisont) for det som kommer, og at det skjer skje en viss *innretning* av oppmerksomheten. I denne forsamlingen var Arne Nordheims musikk ukjent for samtlige, og skulle Underviser-2’s innlegg (3) overhodet gi mening var det nødvendig å gi et riss av hva det handler om (1).
- Denne tankegangen gjelder i all undervisning: Hva er deltakernes (studentenes) bakgrunn for det som skal behandles, og hva gjør en hvis de “ikke har noen”?
- Her valgte en samtidig å la være å nevne komponistens og musikkstykkets navn. Om ikke Arne Nordheims musikk er kjent av alle, er *navnet* og personen gjerne kjent, og forbindes ofte med noe sært, og rart, og ubegripelig. Underviserne ville unngå at slike forhåndsoppfatninger (fordommer) gjorde at studentene “dro ned gardinen” allerede før de hadde hørt noe som helst. De skulle stille mest mulig åpent. Også dette har relevans for undervisning og læring generelt: Hva slags bilder har studentene, og hvordan styrer de det som oppfattes?
- Etter dette risset av en horisont kommer “ekspertens” presentasjon (3) og bidrar til at de enkelte ser det hele på nytt og i lys av (3). Dette ligger nær den tradisjonelle foreleserens funksjon: den som vet noe som studentene (ennå) ikke vet, men som de skal lære.
- I (5) får hver enkelt anledning til egen refleksjon, til å ordne inntrykkene på *sin* måte, uten forstyrrelse fra andre. Poenget er å “få det ut og få det ned”, som skrevne ord, tegning eller symboler.
- I (6) settes ord på det, hver og en hører hva en selv sier og hva de andre sier, i en systematisk form som sikrer alle like muligheter til å komme til orde. Utvekslinger som dette er viktig for hver enkelt og utvider samtidig det felles ressursgrunnlaget i gruppen.
- Gjennom arbeidet så langt har alle utviklet sin horisont og sitt kvalifikasjonsgrunnlag for den siste delen (7), som er den felles refleksjonen sammen med Underviser-2.

TENK NÅ at temaet i stedet er *VULKANUTBRUDD*. (1) kunne være de første minuttene av en film av et utbrudd, (2) en spontan refleksjon over det en ser, (3) en forelesning over temaet (fra en vulkanolog på Island?), osv. (men det ville være naturlig her å si på forhånd hva det skulle handle om!) Eller hva hvis temaet er *BÆREKRAFT*, eller *NORSK UTENRIKSPOLITIKK i 1948?*

FYSISK – VIRTUELT – ANALOGT – DIGITALT – HVA MED KVALITETEN?

Noen påstander:

Kvaliteten SOSIALT og når det gjelder *læringsmiljø* er tilnærmet like bra med en Underviser-2 via Skype e.l. som om vedkommende var fysisk til stede – forutsatt at det allerede eksisterer et godt læringsmiljø i gruppen og at innspillet er godt forberedt og det finnes gode muligheter for refleksjon og bearbeidelse etterpå. Her kan teknologien bidra til å utvide ressursgrunnlaget i undervisningen radikalt. (Men hvis det ikke er godt forberedt ... ?)

Kvaliteten TEKNISK vil være varierende med et så “enkelt” verktøy som Skype. Men for det meste er den *god nok*. Er teknikken bygd inn slik som ovenfor, vil de impliserte være fokusert på det faglige og bærer lett over med ufullkommenhetene.

Det handler om en menneskelig holdning og tankegang og anvendelse av teknikken med klokskap innen rammen av det. Kravene til studiekvalitet og læringsmiljø er de samme, men ytrer seg på forskjellige måter. Får en det til, representerer datateknikken et hav av nye muligheter.

BAKGRUNNSREFERANSER bl.a.:

- Gulbrandsen, A. (2001): *Prosessledning – Å bidra til læring*, Universitetsforlaget, Oslo (se også under [Mediatek](#))
- Johannessen, K.S. & A. Gulbrandsen (2010): "Praksis, kunnskapssyn og helhetsspråk – Et alternativt fundament for forståelse av læring." i [Gulbrandsen, A.](#) (red.) (2010): "SkY 2010 – Kreativitet og utvikling. Universitetspedagogiske og kunnskapsteoretiske overveielser", *SkY Skrift 2-2010*, Program for lærerutdanning, NTNU, Trondheim. Parpiversjon og digital versjon (multimedia pdf). 144s. (Se også under [Forskning](#).)